

◀ **Zielone Bieszczady. Harmonijny rozwój lasów górskich w połączeniu z oczekiwaniami społecznymi?**

Wątek zagrożenia lasów górskich przez owady był kontynuowany w prezentacji dr. inż. **Mieczysława Kosibowicza**. Skoncentrował się on na przedstawieniu aktualnego stopnia zagrożenia młodych drzewostanów górskich przez kilkanaście najistotniejszych szkodników owadzych, z których do najgroźniejszych można zaliczyć: rytownika pospolitego, krobika modrzewiowca i naliście wierzbową.

Problematykę kierunków przebudowy karpaccich drzewostanów na gruntach porolnych podjął w swym referacie dr inż. **Sławomir Ambroży**. Wskazał on, że istnieje zależność między żyznością siedliska a sposobem i tempem przebudowy oraz wprowadzania gatunków na dany teren. Zwrócił też uwagę, że szczególnie ważne jest wykorzystanie procesów sukcesji i dostosowanie metod gospodarki leśnej do ich przebiegu. Autor nawiązał do historii olszy szarej w Karpatach Zachodnich, która po wysiedleniu miejscowej ludności po II wojnie światowej, opanowała tereny użytkowane rolniczo.

Z kolei sosna zwyczajna wprowadzona na tereny górskie ponad pół wieku temu zajmuje aktualnie ok. 40 tys. ha, a w poszczególnych nadleśnictwach jej udział sięga nawet do 30%. Szczególnie wyraźnie stan taki obserwowany jest w Beskidzie Sądeckim, Beskidzie Niskim i w Bieszczadach. Prelegent podkreślił wagę długoterminowych badań i monitoringu zmian sukcesyjnych ekosystemów leśnych, co pozwala dostosować składy gatunkowe upraw do lokalnych warunków siedliskowych.

W toku dyskusji zwrócono uwagę na fakt, że szczególnego traktowania i nowych uregulowań prawno-gospodarczych wymagają górskie tereny pokłeskowe. Aktualnie często powstają sprzeczności w aneksach do planów zarządzania lasu, które sporządza się w sytuacjach klęsk żywiołowych, a realizacja bieżących prac urzędziowych. Stąd też warto umożliwić nadleśniczczym, zwłaszcza gospodarującym w regionach górskich, samodzielność i uzasadnioną adaptację gospodarki do bieżących potrzeb hodowli lasu.

Tekst i zdjęcie: **ARTUR SAWICKI**
Instytut Badawczy Leśnictwa

Drzewostany szczególnej troski

W 1990 r. powstała Rezolucja S4 dotycząca przystosowania gospodarki w lasach górskich do nowych warunków środowiskowych. W dokumencie tym zwrócono uwagę na konieczność wykorzystania w zarządzaniu lasami górkimi doświadczeń państw europejskich, aby przeciwdziałać destabilizacji tych ekosystemów i zapewnić długoterminowe, zrównoważone gospodarowanie zasobami.

Zapisy Rezolucji jednoznacznie zwracały uwagę na konieczność międzynarodowej współpracy, zwłaszcza w sprawie zagospodarowania zlewni górskich oraz opracowania wskaźników stabilności i odporności drzewostanów górskich na czynniki zewnętrzne i antropopresję. Podkreślały również niezbędność wspólnego programu badań w zakresie lasów górskich w ramach sekcji Międzynarodowej Unii Leśnych Organizacji Badawczych (IUFRO).

W Polsce wiodącą rolę w kompleksowych badaniach górskich ekosystemów leśnych pełni zespół naukowców z Zakładu Gospodarki Leśnej Regionów Górskich IBL w Krakowie, współpracując ze specjalistami Wydziału Leśnego Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kollątaja w Krakowie.

W naszym kraju tereny górskie (powyżej 500 m n.p.m.) stanowią zaledwie ok. 3% ogólnej powierzchni. Przeciętna wysokość polskich gór wynosi 173 m n.p.m., podczas gdy wielkość ta dla Europy to 292 m n.p.m. Głównymi gatunkami lasotwórczymi w górach są w Polsce buk, jodła i świerk. Aktualnie obserwowanym pozytywnym trendem jest wzrost udziału buka i jodły oraz spadek udziału świerka. Dominacja świerka w poprzednich wiekach, określana często „świerkomania”, poddyktowana była głównie oczekiwaniami społecznymi. Jednak już w 1875 r. zauważono, że „popiekanie” świerka w górach jest błędem, co skutkuje procesami klęsk i masowym wypadaniem tych jednolitych drzewostanów.

Klasycznym przykładem klęski ekologicznej było zamieranie drzewostanów w Górach Izerskich na początku lat 80. XX wieku. O skali szkód może świadczyć Decyzja Nr 10 Prezydium Rządu, uznająca stan klęski ekologicznej w województwie jeleniogórskim. W 1983 roku został opracowany przez IBL „Program gospodarki leśnej na terenach objętych klęską ekologiczną w Sudetach”. W 1984 r. odnotowano maksymalny rozmiar cięć sanitarnych w Nadleśnictwie Świeradów, na poziomie 170 tys. m³. Należy podkreślić, że dopiero od 2000 r. można mówić o całkowitym odnowieniu powierzchni pokłeskowych na tym terenie.

Aby zagwarantować stabilność leśnych ekosystemów górskich oraz dostosować ich skład do zmian klimatycznych, priorytetowym kierunkiem badań stała się przebudowa drzewostanów i dostosowanie ich do warunków siedliska. Specyfika badań lasów w warunkach górskich wymaga współpracy specjalistów wielu dziedzin. Wyniki długoletnich analiz lasów górskich były przedmio-

tem seminarium pt. „Gospodarka leśna w regionach górskich”, które odbyło się 7 kwietnia br. w Instytucie Badawczym Leśnictwa w Sękocinie Starym.

Kierownik Zakładu Gospodarki Leśnej Regionów Górskich IBL w Krakowie prof. dr hab. **Stanisław Niemtur** w swym wystąpieniu zwrócił uwagę, że w procesie przebudowy drzewostanów w górach należy kierować się wytycznymi Programu Ochrony Leśnych Zasobów Genowych opracowanymi przez **Jana Matrasy** i **Wojciecha Fondera**. Podkreślił też, że drugim ważnym zadaniem jest opracowanie zasad kształtowania i hodowli górskich drzewostanów mieszanych.

Gospodarz spotkania prof. dr hab. **Tomasz Zawila Niedźwiecki** dokonał przeglądu nowoczesnych metod rejestracji i oceny stanu zagrożenia lasów w Sudetach, na przykładzie nadleśnictw Szklarska Poręba i Świeradów. Omówił on praktyczne wykorzystanie skaningu laserowego, systemów SILP i SIP oraz zdjęć w podcierwieni do bieżących metod zagospodarowania lasów górskich.

Ważnemu problemowi gradacji zasnuj, które są obecnie groźnymi szkodnikami owadzi, poświęcił swe wystąpienie dr inż. **Marcin Jachym**. Wyniki badań genetycznych pozwoliły na zweryfikowanie bogactwa gatunkowego w rodzaju zasnuja (*Cephalcia*) z 3 do 8 gatunków, różniących się od siebie biologią i procesem rozwoju. Pozwala to na efektywne monitorowanie i prognozowanie ewentualnych ognisk ich gradacji.